

VÉRMEZŐ

1939 tavaszán költöztem a Vérmező és a Mikó utca sarkára, egy keskeny, új bérházba, amely felállított dominókóre emlékeztetett. A zajos Rákóczi útról jöttem, az Imperiál — ma Szabadság Szállóból — a vidékről felszerződött hírlapírók első menedékéből. Az új környezet nem volt ismeretlen. Kosztolányi-novel-lákból és regényekből ismer-tem a zöld mélyedést, ahol „bakák futottak, elvágódtak, majd puskájukat a lángoló ég-be sűtötték”. A Vérmező akkor borult tavaszi zöldbe, a Krisztina körúti oldalon lobo-gott a gesztenyefák mecláng alakú virágzata, a „Vörös bé-ka” sörszági hodályában a ci-gány muzsikált, általában az egész Buda csupa kiskocsmái regényességnek tűnt, újbóros májusi bódulatnak s a déli-vasúti restiben mély dunántúli zöngékkal beszéltek az utasok. Ki gondolt akkor arra, huszon-öt évesen és zsebében az első pesti szerződéssel, hogy né-hány év múlva Kosztolányi gyönyörű mondata véres valósággá válik, az akkor már ki-égett gyepen bakák futnak, az égbe puskáznak, elvágódnak s többé nem kelnek fel.

Az első reggel, amikor kilép-tem a ház kapuján, a járda szélén egy rendőr állt kardos-an, feszes sötétkék mundár-ban, a harmadik ház előtt a második, távolabb a harmadik. A Vérmező körül ritka rendőr-kordon ácsorgott, az egész me-ző üres volt, csak a lovagló úton ügetet két ló. Elöl egy karcsú lipicai mén, nyergében alacsony cilindres, vörösrak-kos udvari lovással, mögötte egy széles hátú félvér kanca, hátán képtelenül elhízott, öregedő asszony, arcán vastag puderfelhők, nyakában szíjra akasztott bőrtáska, amelyből időről időre csokoládé bonbo-nokat halászott elő s a kövér kanca hátán zötyögve, kifestett ajkai közé tömkölte. A sarki trafikban cigarettát vettem, s az öreg trafikos, első világhá-borús rokkant, a csomag Mem-phiss fölött ezt dörmögte:

— A ténsasszony kilova-golt...

Augusztai főhercegasszonyt ak-koriban ténsasszonynak ne-vezte a tiszteletlen pesti köz-nyelv, az asszonyi ranglétra legalis fokával illetve József főherceg hitvesét. Az öreg trafikos egyébként „József apánk” parancsnoksága alatt vesztette el az egyik lábát. A Bellevue Szállóból karcsú francia lányok léptek ki tenisz-hez öltözve s a nagy diplomá-ciai kocsi a Szigetre szállította őket. Akkor s még hosszú ideig úgy tetszett, a Vérmező sajátos éghajlata megőriz va-lamit a budai idillből, de a Mikó utcai régi házban M. S. már jegyezte keserű napló-jegyzeteit, mielőtt elballagott volna a Kút utcai Nardaihoz, esti vörös borra, a hegy olda-lában csongrádi kubikosok építették a sziklakórházat, a postás behívókat kézbesített s azok a karcsú fiatal tisztek, akik esténként sarkányút pengettek a Zöldfában, durva tábori uniformist öltöttek és eltűntek, sokan örökre.

A háború 1944 nyarán — meglepő későn — hatolt be eb-be a védett zugba, az első bombatámadásokkal, amelyek sebesültjeit katonai mentő-autók szállították a Sziklába, ebbe a Vár alá fűrt kórházi labirintusba. A Bellevue Szál-lóban a francia lányok szobáit német tisztek foglalták el, a Naphegyen és a Gellérthegyen léghárító ágyúk dörögtek, a kocsmákban este komor tábori csendőrök igazoltattak, később nyilas suhancok egy sánta suszter vezetésével.

1944 decemberében a Vér-mező egy csapásra megválto-zott. Katonai szekerek tábo-roztak a fakó gyepen, elnyűt magyar katonák apró pá-ztor-tüzeknél melegedtek, sovány lovak rágták a fagyos füvet. December 24-én este hat óra-kor egy akna eltalálta a ház homlokzatát, az ablakok kitör-tek, a családok leköltöztek az óvóhelyre, s elkezdődött a megpróbáltatás utolsó felvoná-sa. A Vérmezőn és környékén, mint egy töredezett gyűjtőlen-csében, elszíneződve s alaktalanná torzulva hirtelen felbuk-kant a háború szörnyű látomá-sa. Karácsony másnapján a Krisztina körúti oldalon fel akart szállni egy horogkeresz-tes futargép, de megakadt a

gesztenyefák száraz lombjáb-an s lezuhant. A pilóta kire-pült a gépből és szörnyethalt. A Vérmezőn ez a vastag német volt az első halott. A gép egyik szárnya levált, két tábori csendőr arra fektette a halot-tat, azután jött egy német tiszt, két katonával. A halott pilótáról lehúzták a csizmát és a bélelt bőrbekécsét, a hullát sorsára hagyták.

De akkor már jóformán az egész Buda égett. Szilveszter napján az óvóhelyek lakói sűrű lábdobogásra riadtak fel, mintha odafenn rohamra in-dulna egy egész gyalogezred. A nagy lárma azonban nem volt katonai eredetű. Ismeret-len emberek és asszonyok ro-hantak az Alagút felé, fejükön és hátukon színes selyempap-lanok, hímzett ágyhuzatok, a férfiak kötélre kötve boros és pezsgős ládákat szánkáztattak a havon, egy póznaszerű nő színes függőnyt csavart a tes-te köré s maga után vonszol-va, mint valami báli ruha uszályát egy örült farsangon, részegen visítózva rohant a Horvát-kert felé.

— Kifosztották a Bellevue-t — mondta egy magas, tojás-fejű ember a kapu alatt, aki szilgalléros télikabátját ruha-szárító kötéllel kötötte össze, egyébként csikos pantallót és gombos lakkcipőt viselt. A Lógodi utcában lakott, minisz-teri osztálytanácsos volt a pénzügyben s minden reggel gyalog sétált fel a Várba ki-mért, testgyakorló léptekkel. Most valamiképpen kajánnak és vésztjóslónak tűnt sápadt tojásfejével, amelyen a kabát-gallérral azonos szilzskincucsma ült. Bár nem ismer-tük egymást, megszólított:

— Ön már felszerelte ma-gát?

— Ugyan mivel? — kérdez-tem kissé gyanakodva, mert az első pillanatban hamis papi-rokra gondoltam, s titokban megtapintottam a zsebemben a 100/1-es Légóaltalmi Század zsoldigazolványát, bár az már nem sokat ért, miután Buda-pest nyilas katonai parancsno-ka és a totális mozgósítási na-kátokat kibocsátó Nyidosi „al-ezredes” mindenkit felkonco-lással fenyegetett.

— Evvel a fontos kellékkel — mondta a tojásfejű, s elő-húzott a télikabát zsebéből egy kampósszöveget s egy jó darab erős zsineret. — Itt nemsoká-ra mindennek vége lesz s a magunkfajta ember jó, ha fel-készül...

Értetlenül nézhettem rá, mert közelebb hajolt és bizal-masan suttogva folytatta:

— A szöveget mindig be lehet verni valahová és a zsinegre az ember felkötöheti magát. Én a magam részéről nem fogok habozni...

Az ostrom után viszont láttam a tojásfejű miniszteri osztály-tanácsost. A kifosztott, kiégett Bellevue Szálló előtt fűrgén kereskedett egy zsák kukorica-liszttel...

Időközben az Alagút két végét befalazták s a hevenyészett támfalak mögött német sebes-ültek ezrei haldokoltak. A Szilágyi Erzsébet Leánygim-náziumban német ortopéd-kórház működött, ott is sűrűn hullottak az emberek. A Hor-vát-kert sarkán egy reggel a

világ legiszonyatosabb szabad-téri múzeuma tárult fel. Ret-tenetes alakokba gipszelt né-met hullák heverték nem messze Déryné ifiasszony gyöngéd kis szobráról, néhány egyedvű egészségügyi katona benzinnel locsolta az alaktalan fehér tömböket és felgújtot-ta a kiállítást.

Január utolsó napján meg-sebesültem, ugyanazon a na-pon egy páncéltörő lövedék át-ütötte az óvóhely vasablakát, de nem robbant fel, csak be-ékelődött a vastag acéllemezb-e. Még tizenkét napig éltünk úgy, hogy a fejünk fölött lógott a halál. Sebesülésem előtt való napon, a tűzszünetben elfutot-tam a Roham utca sarkára, ahol egy bérház pincéjében S. E. kocsmáros és irodalomba-rát pincéjében gyöngye kiskö-rösi bort „vételeztünk”, mert víz már nem volt. A derék, kövér budai kocsmáros leve-zetett a pincébe s intett, hogy menjek a legnagyobb hordó mögé. Az óriáshordónak nem volt fenéke, de volt benne egy kis asztal s két alacsony koc-smai szék. Az egyikben Tamási Áron ült egy meszely bor mel-lett, s álmodozva bámult a zsírmécs lángjába...

1945. február 12-én elhall-gatott az ágyúzás. A Vérmező tele volt összetört vitorlázó re-pülőgépekkel, a németek utol-só utánpótlási kísérletével. A gesztenyefák megnyírbált csonkjain narancsvörös ejtőer-nyők lógtak, azokon löszert akartak eljuttatni a bezárt alakulatokhoz. A fehér ejtőer-nyőket a lakosság élete koc-káztatásával összeszedte, mert azokban élelem volt.

Dél felé lejött az óvóhelyre két orosz katona. Egy alacsony, vöröses hajú litynant és egy himlőhelyes tatár óriás. Ma-dame Bihet, házunk francia la-kója, felvezette az emeletre a két orosz katonát, aki valamí gyöngéd örömmel vette tudomásul, hogy a fehérhajú hölgy „francoska”, s keményen meg-ölelgették azt a sápadt fiatal-embert, akit Madame Bihet az összelőtt lakás egyetlen ép zu-gából, a fürdőszoba szekrény-ből elővarázsolt. A sápadt fia-talamber Pierre Bihet volt, a francia hadsereg hadnagya, aki a Maginot-vonalban esett né-met fogságba, egy ausztriai lá-gerből Magyarországra szö-kött, s az édesanyja két és fél évig rejtgette a Vérmező re-lett álló, dominókóre hason-lító házban.

Az oroszok visszajöttek a pincébe. A vörös hajú litynant — zsitomiri bankkönyvelő volt — megállt a szalmazsákom mellett, keze a géppisztoly ra-vaszán, és azt kérdezte:

— Nyemecki?

— Nyet — mondtam —

vengri...

— Benzin — mondta a li-tyinant —, alkohol...

Madame Bihet egy üvegese finomszest vett elő finom kézitáskájából, s a litynant a fejemre öntötte, alaposan meg-dörzsölte. Amikor látta, hogy a hajam nem szökül ki, nem vagyok rejtőző német, szigorú arca megenyhült, adott egy rettenetes erős cigarettát.

— Haraso, vengri — mondta és tört magyarsággal hozzá-lette: — Élitek békében!

Megfogadtuk...

Baróti Géza